QL
461
R873
ENT

Ent. Soc. Mar. 16, 1903

X. kötet. 1903. január 1. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

DR. BEDŐ ALBERT BIRÓ LAJOS DR. CHYZER KORNÉL
DR. ENTZ GÉZA MOCSÁRY SÁNDOR.

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1903.
A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA
IV., MOLNÁR-UTCZA 24.

Megjelenik minden hónap első napján, julius és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

Nécsey István (emlékbeszéd) Irta *Aigner Lajos* 1
A M. N. Muzeum lepke-gyűjteménye Irta Dr. *Horváth Géza* 10
A M. N Muzeum Diptera-gyűjteménye. Irta *Dr. Kertész Kálmán* 14
Magyarország Bostrychidai. Irta *Csiki Ernő* 16
Különfélék:
A Malpighi-edények élettani működéséről 20
Nagyobb szenderek tenyésztéséről 21
Kövesült rovarok 21
Cossus balcanica 22
A Rovartani Lapok Szerkesztő-bizottsága 22
Irodalom:
Hendel, Friedrich közleményének ismertetése 22

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első pénteken (VIII., Eszterházy-utcza 16.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomologusok *minden pénteken este* a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898., 1899., 1900. és 1901-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők **fele áron** kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I kötet 10 kor., II. kötet 6 kor., Az I. és III. kötetet készpénzben visszaváltjuk.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (IV., Molnár-utcza 24.) czímzendők.

Coleoptera-duplumaimat leginkább Székesfehérvár környékéről, óhajtanám más bogarakra elcserélni. Szíves ajánlatokat kérek.

Székesfehérvár.

Chinorányi Ede,
cist. főgymn. tanár.

Melléklet: Niepelt W. és Ortner árjegyzéke.

Nécsey István.

Emlékbeszéd.

Irta *A. Aigner Lajos.*[1])

Azok a képek, melyek itt körülvesznek, élénken emlékeztetnek bennünket egyik társunkra, egyik barátunkra, a kit lesújtott a halál, miként lesújtja a villám az életerős, terebélyes fát, megkímélve a mellette álló öreg fát, mely régen betöltötte hivatását és kész arra, hogy ledöntse a vihar, hogy rátegye a kezét a halál.

Oly embernek feléje nyújtott kezét fogadta el a halál, és kiragadta őt az élők sorából, társai köréből, családja és barátai

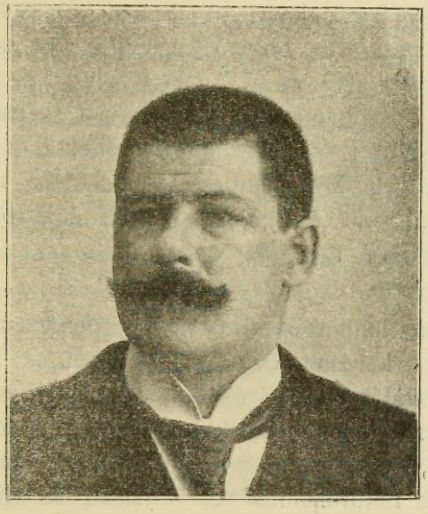

kebeléből; oly embernek, a kit tisztelt mindenki, a kivel érintkezett; a kit szeretett mindenki, a ki előtt szívét megnyitotta; oly embernek, a kihez a hazai művészet és tudomány nagy reményeket fűzött!

Ez az ember Nécsey István, a ki, habár korán húnyt el, oly korban, midőn mások pályát kezdenek, — máris a művészeti alkotások egész kis világára tekinthetett vissza.

Nécsey István született 1870. február 12-én Verebélyen, Bars megyében, a hol szülei laknak. Az elemi iskola tantárgyait a szülői háznál sajátította el. Kedves, de komoly gyermek volt. Míg

[1]) Előadta a szerző a k. m. Természettudományi Társulat állattani szakosztályának 1902. decz. 5-én tartott ülésén.

más kis fiúk zajoskodtak és csintalankodtak, ő rajzolgatta és festegette valamely illusztrált lapnak képeit, vagy kergette a lepkéket, melyek képviselték előtte a színes világot, mely lelke előtt lebegett.

Ime életének iránya: a festészet és a lepkék kedvelése. Ez az a vörös fonal, mely egész működésén végig húzódik, valamint a jól megválasztott alaphangon épül fel a zenei műremek.

E kettős irányban megerősödött a gymnasiumban Nyitrán és Pozsonyban, de kivált Léván, a hol egyik szeretett tanára őt egyre buzdította a rovarok gyűjtésére, különösen azonban a festészet művelésére.

És Nécsey kezdett rendszeresen gyűjteni és komolyan foglalkozni a rajzolással és festéssel, s ezt egész lélekkel űzte, elannyira, hogy 1887-ben az érettségi vizsgát letéve, kijelentette szülei előtt, hogy festő akar lenni. Szülei helyeselték elhatározását és módot nyújtottak arra, hogy Münchenbe mehessen, s a festészetben alapos oktatást nyerjen. 17 éves ifjú volt és lelke olyan, mint a szobrásznak agyaga, melyből épen úgy a szépség mint a rútság ideálját lehet gyúrni. Csillagzata összehozta őt Hollósy Simon hazánkfiával, kinek Münchenben festőiskolája van, melynek »a színekben, plastikában és perspectivában sokszor a kuszáltságig fokozott secessiója« nagy és döntő befolyással volt Nécsey fogékony kedélyére.

Rövid időre felülkerekedett ugyan benne a classikus irány után való vágy: keresett és nyert felvételt a müncheni képzőművészeti akadémiába (1888 őszén), de már félév mulva otthagyta azt, és visszatért Hollósyhoz, kinek festési modora jobban felelt meg hajlamának. Akkor már Münchenben is a naturalismus, még pedig a franczia naturalismus volt a jelszó, és Millet, Bouveret és főkép Bastien Lepage voltak Hollósynak és tanítványainak ideáljai.

Nécsey is rajongó híve lett ennek az iránynak, melynek tanulmányozásául, 1889 nyarán hazatérve, Párisba ment. Az 1890. év első napjaiban beiratkozott az »Académie Julian«-ba, és bevonult a Jules Lefébre vezetése alatt álló műterembe, a hol Jules Lefébre-en kívül Doucet és Benjamin Constant voltak tanárai.

Immár, a forrásnál, bőven volt alkalma magába szívni a a franczia naturalismust, melynek nagymestere gyanánt Millet-t tisztelte a vele egykorú festőkkel együtt; de mégis közelebb állt hozzájuk Bastien Lepage, kinek festményei az ő szemükben az utolérhetetlen eszményt képviselték.

Másfél évig volt Párisban. 1891-ben hazatért Verebélyre s ott igyekezett megvalósítani eszméit és megközelíteni eszményeit, azaz úgy festeni, a hogy párisi mintaképei festettek. Ernyedetlen szorgalommal dolgozott, többnyire künn a szabad ég alatt, természet után. A többi közt lefestette kedveltjeit: lepkéit is, elég vázlatosan, kezdetlegesen, rendszer nélkül.

Ekkor a Magyar Tudományos Akademia pályázatot hirdetett valamely állatrend vagy állatnem ismertetésére. Erre Nécsey újra lefestette a lepkéket a rendszer sorában s a kész ábrákat beküldte az Akademiának, de vizsakapta azokat, mert a pályázat természetrajzi munkára, nem képekre szólt.

Munkásságát megszakította az önkéntesi év, melyet 1892/93-ban szolgált le Esztergomban, de itt is festett és gyűjtötte a lepkéket: borjuja és patrontáskája voltak gyűjtő-szelenczéi.

Mint tartalékos hadnagy hazatérve, újra nekifeküdt a munkának és fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki. Ismét újra kezdte a lepkéket festeni, de most már a legfinomabb kidolgozással. Nehány lapot beküldött az Akademiának azzal az ajánlattal, hogy rendszeres lepkekönyvet ír és ahhoz ily ábrákat fest. Az Akademia azonban nem vállalta el a készítendő mű kiadását, de buzdította Nécseyt a munka folytatására.

Nem volt szerencsésebb egyéb képeivel sem. Mert a lepkéken kívül festett sok mást is s a sikerültebb képeket Budapestre küldte, a műcsarnok kiállítására, de mindannyit visszautasították, jeléül annak, hogy az uralkodó iránynak meg nem feleltek.

Nagy hátrány volt Nécseyre nézve, hogy Verebélyen nem volt senkije, a ki művészi tekintetben tanácscsal, útbaigazítással szolgált volna, mert szüleiben és testvéreiben természetesen nagyon is elnéző és elfogult kritikusokra talált.

Így történt, hogy a magára hagyatott fiatal művész tétovázott, ingadozott, minő irányt kövessen s ennélfogva össze-vissza festett tájképet, genret, arczképet, madarakat, lepkéket stb. Pedig ha akkor támad igaz jóakarója, a ki felismerve tehetségének valódi értékét, őt a nagy vásznaktól, a nagy képek alkotásától visszatartotta s a miniatur festésre terelte volna, könnyen meglehet, hogy Nécseyből magyar Meissonier válik. Erre volt praedestinálva, erre megvolt minden kelléke: az élesen megfigyelő szem, az apró szépségek iránti érzék, és a részletek bámulatosan finom kidolgozására való hajlam és tehetség.

Ámde ily tanácsadó nem találkozott és Nécsey, alkotásainak ismételt visszautasításából nem azok gyarló voltát, hanem

azt következtette, hogy a klikk nem akarja tehetségét elismerni, sőt üldözi is. Ez elkeserítette, zárkozottá tette őt. Kerülte az embereket. A mellett azonban töprenkedett a fölött, vajjon helyes-e az a művészeti irány, melyet eddig követett is mely eddig semminemű eredmény, vagy sikerhez nem vezetett, és különösen kétségben volt a fölött, vajjon újabb lepke-festéseit, melyeket addig annyi odaadással és szerető gonddal űzött, anyagi eredmény reményében folytassa vagy abbahagyja-e?

Habozásában tanakodott, tünődött magában, vajjon bizalommal kihez fordulhatna tanácsért, kinek a szava lehetne rá nézve illetékes és megbízható? Választása Herman Ottóra esett, kihez 1895. év tavaszán mint »országosan elismert igazságos ember«-hez fordult, és, habár személyesen nem ismerte is, annak itéletére bizta: döntse el, vajjon folytassa-e működését a megkezdett irányban vagy sem? Jövőjét ez itélettől tette függővé.

E levélhez csatolt lepkeképek »rendkívül éles szín- és alakérzéket árultak el.« Ennélfogva Herman azonnal írt Nécsey-nek, hogy természetrajzi illustratornak született, és hogy őt a legmelegebben fel fogja karolni.

És Herman Ottó, mint a tett embere, nyomban beváltotta szavát. Itt e helyen, a kir. magyar Természettudományi Társulat állattani szakosztályában bemutatta ama képeket és lelkes szavakkal emelte ki a feltünt tehetség értékét és fontosságát. Mindnyájan, a kik Nécsey képeit akkor látták, el voltak ragadtatva. A lepkék azokon »a legkisebb részletig csodálatosan vissza voltak adva«. »A színérzék — Herman Ottó szerint*) — mindenképen rendkívüli volt; a színfokozatok az egyes sorozatokban, mint pl. a fajokban oly gazdag Agrotis genusban szinte mesések voltak.«

Miután Herman Ottó a fiatal festő nevét ismertté tette volna, Budapestre hívta s adott és szerzett neki munkát, — talán geniuszának nem egészen megfelelő munkát, de mégis tért, melyen tehetségét bemutathatta a nemzet, a világ előtt.

Először is — még 1895 ben — együtt beutazták a Hortobágyot, a hol Nécsey ethnographiai rajzokat készített, melyek egy része az 1896-iki kiállításon közszemlére ki volt téve és Hermann Ottónak »Ős foglalkozások« című tanulmányában is megjelent (1898). Herman Ottó kimódolta továbbá, hogy Nécseyt ugyancsak ama kiállítás történeti csoportjának vadá-

*) Nécsey István működése a magyar ornithologiai központban: Aquila IX. kötet. 1902. p. 245—254. 2 színes táblával.

szati osztálya számára két nagy decoratív kép festésével bízták meg. Végül kieszközölte, hogy a földmívelésügyi minister a Chernel Istvánnak »Magyarország madarai« című művéhez szükséges illustratiók és színes táblák elkészítésével Nécseyt bízta meg. A munka két vaskos kötetben jelent meg (1899) s úgy a szövegrajzok, mint a k. b. 40 színes tábla legnagyobb része igen sikerültnek mondható.

Nécsey ez időben igen komolyan foglalkozott a madarak tanulmányozásával is s egyik-másik madárképe külföldön is méltó feltünést okozott. Különösen áll ez a Falco Feldeggi képéről, mely az »Aquila«-ban jelent meg (1897); nemkülönben az Archibuteo lagopus ábrájáról is, melyet négy más madár-rajzzal együtt a Naumann-féle nagy madármunka számára készített. Sikerültebb továbbá egy fáczános képe, aquarellben (1899) és a »Halál madarak« című képe (1900), mely két kuvikut ábrázol poros padlás sarkában. Ez utóbbi egy másik képével ki volt állítva a Visszautasítottak szalonjában.

Megkedvelte továbbá az ethnographiát is, melyben önállóan tovább kutatott és kutatásainak eredményét közzé is tette. E mellett (1899) illustrálta a gróf Zichy Jenő harmadik ázsiai utazásáról kiadott mű első kötetét, mely Jankó Jánosnak »A magyar őshalászatról« irt nagy tanulmányát tartalmazza; majd Biró Lajos új-guineai ethnographiai tárgyait rajzolta és Jankó balatoni néprajzi tanulmányához készítette a rajzokat.

Alig hogy ezekkel elkészült (1901. tavaszán), követte Posta Béla hívását Kolozsvárra, a ki őt a Zichy-féle utazási műnek általa irandó régészeti része illustrálására megnyerte. Két kötethez el is készítette a rajzokat, melyek mint előbbi rajzai is, mindegyike egy-egy kis remekmű.

Mindezen, hogy úgy mondjam, hivatalos foglalatossága mellett, mindig dolgozott még valamely nagyobb festményén és csaknem nap-nap után lepkeképein is.

Az utóbbiakból — kezdetleges kisérleteitől eltekintve — van összesen 156 lap (Rhopalocera 40, Sphinges 10, Bombyces 18, Noctua 60, Geometra 18), melyeken ezernél több lepke ábrája foglaltatik. Ezekről a mesterművekről újabban (1902. április 24.) Apáthy István tartott előadást az Erdélyi Muzeum-Egyletben, mely alkalommal a Noctua-táblákat be is mutatta.

A lepkék megfestésén kívül Nécsey elméletileg, tudományosan is foglalkozott a lepkészettel. Terve az volt, hogy meg-

festi és leírja az összes palaearctikus lepkéket. Ebből a szempontból gondosan gyűjtötte az adatokat. Bele is fogott rendszeres munka megírásába. Hátrahagyott kéziratai közt megvan egy nagyobbszabású mű általános részének, valamint a különös résznek töredéke, melyben leírja az egyes fajokat. Fájdalom, ezt a munkát félben hagyta, mert elvesztette reményét ahhoz, hogy a kész művet magyar nyelven kiadhassa.

Mindazonáltal folytatta a lepkék festését, mert bízott abban, hogy a teljes képgyűjtemény kiadására könnyű lesz franczia vagy angol kiadót megnyerni, s ettől nagy anyagi eredményt is várt.

A mellett folytatta a lepkék gyűjtését is. Nehány czikke, mely a »Rovartani Lapok«-ban jelent meg, tanuskodik arról, hogy kitünő megfigyelő volt. Utóbb egyik czéljául tűzte ki azt, hogy szülőföldjének, Bars megyének lepkefaunáját lehető tökéletesen felkutassa. Ennek érdekében nagy buzgalmat fejtett ki, sőt meghívott engem is, hogy vele nagyobb excursiót tegyünk megyéjében. Ehhez képest 1899. junius második felében bebarangoltuk a megyét Verebélytől Ugróczig és Zsarnóczáig, fájdalom, a kedvezőtlen időjárás miatt igen siralmas eredménynyel; ámde Nécsey azzal mégis meg volt elégedve, mert fogott Bars megyére nézve nehány új fajt. Kutatásának eredményét pedig közölte a »Rovartani Lapok« 1900-iki folyamában, mely közlését különösen becsessé teszi az, hogy minden fajról pontosan feljegyzi a termőhelyet és a napot, melyen azt megfigyelte *)

*

Nécsey-nek számos egyéb művészeti alkotására, mindennemű festményére itt ki nem terjeszkedhetem. Messzire vezetne azoknak csak felsorolása is, s azok méltatása kívül esik mai feladatom keretén.

Legutolsó nehány festményéről azonban mégis meg kell emlékeznem. 1898-ban hozzáfogott egyik legnagyobb és legsikerültebb képének, a »Nagy Babylon«-nak a megfestéséhez. Tárgya Szent János Apocalypsise vagy a jelenések könyvének XVII. fejezete. Főalakja, a Babylont jelképező meztelen nő, vörös fenevadon ül. Lent a madártávból látszik a roppant város, a gazdagság, kevélység és bujaság városa az alkonyati sárga napfényben. Fölötte vörös felhők tornyosulnak és a felhők fölött tünik fel a Meretrix magna, a fenevadon ülve, kezében arany serleggel; körülötte félkörben a 7 király alakja csak félig bontakozik ki a felhők közül.

*) Nehány a hazai faunára új fajt is fedezett fel; ilyenek: *Cucullia argentina* F., *Tephroclystia conterminata* Z. és *T. extremata* F. (*glaucomictata* Mn.)

Kolozsvárott festett, a többi között, egy Heriodást is, aquarellben. Ennek themáját annyira megkedvelte, hogy azt nagyobb compositió tárgyául választotta; szintúgy feltette magában, hogy a bibliai Judithot is nagy képen megfesti. Hogy ezt kellő odaadással tehesse, s állítólag egy hölgy kívánságára, a kiért nagyon érdeklődött, Münchenbe ment 1901. deczember havában.

A »lázas« jelző nagyon gyönge annak a munkának a jellemzésére, melyet ott kifejtett. Két hónap alatt (1902. január és február) nemcsak hogy majdnem befejezte Judith képét, életnagyságú alakokkal, hanem azonkívül igen szép Herodiás-tanulmányokat és vagy száz kisebb-nagyobb rajzot készített. Sokat dolgozott ezeken kívül egy hosszú fries-szerű aquarellen is, mely a kilencz múzsát ábrázolta volna, rhytmikusan mozgó sorban.

A »Judith« a »Nagy Babylon« mellett Nécsey második nagyobb és szebb képe. Judith meztelenül jön ki a sátorból és átadja Holofernes fejét az aggódó öreg szolgálónak. A hajnalhasadás rózsaszín világossága vetődik rájuk, az árnyékos oldal pedig kék, s a sötét sátorok fölött az éjjeli égen át dereng már a hajnal.

Ez a kép új irányt inaugurált Nécsey művészi fejlődésében. A »Nagy Babylon«-ban még egészen naturalista, ámbár ennek themája épen nem naturalista festőnek való, nemcsak azért, mert fantasztikus látomás, hanem mert költői thema, csupa gondolat, csupa tartalom. És Nécsey, kinek felfogása, rajza és színadása egészen realistikus volt, mégis azt a tárgyat festette meg, az igaz, a tárgynak teljesen meg nem felelő realistikus modorban; jóllehet már ezen a képen is új gondolatvilágához kezdett simulni az alaki kifejezés, vagyis a rajz és festés stilusa idealizálódni kezdett.

Ez a folyamat, ez az átalakulás azután tovább haladt. Nécsey mindjobban megkedvelte az ilyen költői themákat és stilusa egyre jobban hajolt ezek felé. A kilencz múzsa képén s az ehhez rajzolt tanulmányokban az egykori hajthatatlan naturalista rajza már úgyszólván zenei gondolatokat tud kifejezni: az alakok rhytmikusan lejtenek és színes fátyolruhájuk zenekiséret gyanánt leng testük körül. Utolsó képe, a »Judith« is merő realizmus még, de felfogása már az idealizmus felé hajol. Szóval, Nécsey a legjobb úton volt az örök értékű classicismus felé.

Márczius 4-én még dolgozott ezen a képen. Más nap reggel Kolozsvárról váratlan hír érkezett, mely őt teljesen lesújtotta, s midőn a rendes időben a modell beállított, Nécsey haza küldte azzal, hogy: elutazik. Igenis, útra készült, nagy, szomorú utra.

Még a kórházban is nagy képét festette képzeletben tovább. Éjjel, ha felébredt a morphiumos álomból és a lecsavart villamos lámpák kék és rózsaszín fénye a fehér falakra verődött, saját képe hajnalhasadásának nézte. Nehány nappal a végzetes láz beállta előtt már vázlatkönyvet is kért, hogy a kórházi betegekről tanulmányokat rajzolhasson, »Judith« képét pedig haza küldte Verebélyre, hogy, a mint felgyógyulva hazaérkezik, azonnal folytathassa a munkát.

Nem folytatta soha.

1902. márczius 26-án hajnalban lehúnyta szemét örök álomra.

*

Nécsey egyéniségének jellemzéséül vissza kell térnünk arra az 1000 lepke-portraitre, a mit festett. Képzeljük el azokat a tulajdonságokat, melyek ennek a munkának elvégzéséhez szükségesek voltak és a melyek abban világosan megnyilatkoznak. Végtelen türelem és szorgalom, és valóságos szeretetteljes odaadás kellett ahhoz. Évekig, mindennap egy-két lepkét festett. Hogy ezt megtehesse, otthon ülő természetűnek kellett lennie és tényleg olyan is volt. Társaságba nem járt, se otthon, se Budapesten; csak Kolozsvártt tért el rendes szokásától, de itt aztán oly ismeretségeket kötött, melyek reája végzetessé váltak.

Ő magát embergyűlölőnek tartotta, de nem volt az. Hogy a falusi intelligentiát kerülte, hogy hozzá nem illő emberek közzé nem járt, az ép úgy nem szorul magyarázatra, mint az, hogy a fővárosi szalonok léhaságai után nem vágyakozott. Tény, hogy zárkózott természetű volt, de nem annyira emberkerülő, mint inkább idejével fukarkodó. Mert ha elvégezte azt a napi munkát, melyet magának eleve kitűzött, szívesen kereste fel ismerőseit a kávéházban, vagy eljárogatott az entomologusok társaságába s ilyenkor igen kedélyes szokott lenni. Engem gyakran látogatott meg, hol egy-egy lepke ügyében, melynek meghatározásával nem boldogult, vagy érdekes példányok bemutatása miatt s ily alkalmakkor fel is tárta előttem a szívét. Viszont én is több ízben kerestem fel őt s egyik alkalommal láthattam a készülő festményét, a Nagy Babylont is, melyet bizony nem mindenkinek mutatott. Nagyon vázlatos volt még akkor a kép, úgyszólván csak a nyargaló nő alakja volt annyira-mennyire kész; de épen ez az alak, a maga nyers realismusával, nem tudta tetszésemet megnyerni sehogysem. Annál inkább gyönyörködtem lepke-képeiben és jó karban tartott szép és gazdag lepke-gyűjteményében, melyet az Erdélyi Muzeum-Egyletre hagyott.

Nem voltak költséges passziói, kerülte a feltünést és nem adott sokat a külső megjelenésre, sőt valóságos ellentéte volt a »művész« ama typusának, mely már külsejében is jelezni akarja különczködő művész voltát, genialitását.

Egyedüli fényűzése volt verebélyi emeletes »művészháza«, melyet a szülői ház kertjében saját terve szerint építtetett. Az emeleten volt szép tágas műterme, földszinten lakószobája. Ezt parasztszobának tervezte, de csakhamar átlátta, mennyi nehézségbe ütközik ez, és a kivitelben már csak a gerendás mennyezet és néhány ethnographiai tárgy emlékeztetett a parasztszobára. Középkori román stilben tartott előszobája azonban, melynek falát maga festette, valódi parasztszékeivel és paraszt faragó készítette magyaros oszlopaival, elég középkorias parasztos volt, egészen óhajtása szerint, mert nagyon szerette a falusias, parasztos életet és legjobban érezte magát otthon, a falun.

Legszebb, legnemesebb tulajdonságait, érzelmeit, annyira szívébe zárta, hogy akárhány ismerőse nem is sejtette, hogy ő mire képes. Ez különben művészeknél elég gyakori jelenség, mert épen nagyon is finoman és melegen éreznek, a mi szinte nevetségesen és viszásan hat a mai practikus és nyárspolgárias világban, mely fel nem tudja fogni, hogyan lehet viszonzatlan szerelem miatt a sírba szállni.

Nécsey a sírba szállt. Elköltözött barátai és szerettei köréből mind örökre. Meghalt férfikora virágjában. Meghalt oly korban, melyben sok más férfi pályát kezd. Meghalt annélkül, hogy megvalósíthatta volna azt az ideált, mely művészlelkében élt. Meghalt dicsően kezdett pályajának elején, sikereinek küszöbén. Vigaszul hagyta nekünk az alkotások nagy sokaságát. Vigaszul hagyta, de keserűséget keltenek azok és bánatot a fölött, hogy mivé válhatott volna ő, ki már fiatal éveiben annyit és oly szépet teremtett.

Nyugodj barátunk, a nagy lelki tusák után, melyek szívedet, lelkedet feldúlták. Pihenj a hosszú munka után. Te a mienk maradsz. Csak tested költözött el, szellemed él köztünk, szellemed, él műveidben, melyek híredet, nevedet hirdetni fogják mindenha!

A M. N. Muzeum lepke-gyűjteménye.

Irta *Dr. Horváth Géza.**

A lepke-gyűjtemény, melynek állománya ez idő szerint összesen mintegy 60,000 példányra rug, tulajdonképen három külön gyűjteményből áll, t. i. a magyarországi gyűjteményből, az általános gyűjteményből és a Treitschke-féle gyűjteményből.

A magyarországi Macrolepidopterák gyűjteménye 63 új rovarfiókban teljesen rendezve van és 9296 hiteles hazai példányt tartalmaz, mely szám 1361 faj között oszlik meg. Minthogy pedig a Magyar Birodalom területéről eddig összesen körülbelül 1400 ilyen lepkefaj ismereles, eme gyűjteményünk, melyben a hazánkban talált fajváltozatok és eltérések szintén többnyire mind megvannak, a maga nemében már meglehetősen teljesnek mondható.

A hazai Microlepidopterák rendszeres felállítása legközelebb már szintén megindul.

A magyarországi lepke-gyűjtemény fontos kiegészítő részét képezi egy 1052 szépen praeparált hernyóból és 260 bábból álló gyűjtemény.

Az általános lepkegyűjtemény, melyben aránylag legjobban vannak képviselve a palaearctikus faunaterület, továbbá Dél-Amerika, Új-Guinea és a maláji archipelagus, mintegy 20,000 példányból áll. A nappali pillangók, 2960 faj 11,651 példányban, már rendezve vannak és 149 nagy rovarfiókot foglalnak el. Különös említést érdemel közülök a gazdag Troides (Ornithoptera-sorozat. E pompás lepkékből, melyek a legnagyobb nappali pillangók és melyek Dél-Ázsiától Ausztráliáig vannak elterjedve, az eddig ismert 30 faj közül 25 van meg gyűjteményünkben. A legnevezetesebb közöttük a Troides Elisabethae-Reginae, melyből Bíró Lajos hazánkfia 1898-ban fogott egy párt Új-Guineában, és melyet dr. Horváth Géza és Mocsáry Sándor az ugyanazon évben elhunyt Erzsébet magyar királyné emlékére neveztek el. Ezzel a lepkével eddig Muzeumunkon kívül semmiféle más muzeum vagy gyűjtemény sem dicsekedhetik.

A Treitschke-féle classikus lepke-gyűjtemény a két előbb gyűjteménytől teljesen el van különítve és nagy tudományos becsének megfelelő gondozásban részesül. Állománya 2582 európai

* »A M. N. Muzeum multja és jelene« című műből.

fajból, illetőleg 9501 példányból áll. Az egész még most is abban az eredeti állapotában őriztetik, a melyben 1843-ban, midőn Treitschke örököseitől megvásároltatott, a Nemzeti Muzeum birtokába került. Treitschke eredeti szekrényében az ő eredeti etikettjeivel ellátva ugyanabban a sorrendben áll minden egyes faj, a melyben még egykori tulajdonosa helyezte. Épen csak a szekrény belső berendezésén történt az utóbbi években az a lényegtelen változás, hogy a 44 üveges rovarfiók feneke parafával lett kibélelve.

Volt egykor még egy másik, szintén classikus lepke-gyűjtemény Muzeumunkban, tudniillik Ochsenheimer gyűjteménye, melyet 1823-ban vettek meg és mely 1351 lepkefajt tartalmazott 4060 példányban. De ennek a gyűjteménynek nagy része az 1838-iki budapesti árvíz alkalmával tönkrement. Ugyanez a sors érte az 1838-ig részint vásárlás útján szerzett, részint ajándékba kapott többi lepkét is.

Az Ochsenheimer-féle gyűjtemény megvétele előtt a Nemzeti Muzeum lepke-gyűjteménye még igen szerény volt s az 1821-ik évi leltár szerint 1718 ugyanannyi üvegrekeszben („in totidem cistulis e vitro confertis") elhelyezett példányból állott, még pedig 1613 európai és 50 exotikus lepkéből, továbbá 55 hernyó- és bábból. Ezeknek egyik része 1811-ben Nagyszombatban özv. Jordán Anná-tól vásároltatott, másik részét 1818-ban Kiss Antal torontálmegyei alispán ajándékozta.

Az 1838-iki évi budapesti árvíz után megmaradt lepkék képezték azt az alapot, a melyen mostani lepke-gyűjteményeink felépültek. E gyűjtemények gyarapodása — eltekintve a Treitschke-féle gyűjtemény megszerzésétől — eleinte meglehetősen lassú volt és csak 1850 után, mikor Frivaldszky János került a Nemzeti Muzeumhoz, kezdett mindinkább fokozódni.

Frivaldszky János Budapest környékén és az ország különböző vidékein tett kirándulásai alkalmával a lepkék gyűjtésére szintén figyelmet fordított s a gyűjtött anyaggal megvetette a magyarországi gyűjtemény alapját. Ennek gyarapításához hozzájárultak Metelka Ferencz dabasi gyógyszerész adományai, majd Nendtvich Tamás 888 fajból, illetőleg 1819 jobbára magyarországi példányból álló gyűjteménye, melyet örökösei 1863-ban ide ajándékoztak.

Jelentékenyebb volt a gyarapodás 1864-ben, midőn Frivaldszky Imre gyűjteményei vétel útján a Magyar Nemzeti Muzeum tulajdonába mentek át. Ezek közül a lepke-gyűjtemény

közel 12,000 példányból állott és 3189 palaearctikus és 588 exotikus fajt tartalmazott. Legnagyobb és legbecsesebb részét azok a készletek alkották, melyeket Frivaldszky Imre hazánkban s a Török Birodalom európai és ázsiai részeiben szerzett és melyek között sok typus volt Herrich-Schäffer-től. Evvel a gyűjteménynyel kaptuk meg az Oxytrypia orbiculosa első typikus példányát is, azt a példányt, melynek alapján Esper ezt a hírneves magyarországi bagolypillét 1807-ben leírta.

Utóbb Emich Gusztáv, Langert József, Anker Rudolf és mások is ajándékoztak egyes ritkább hazai lepkéket.

A hernyógyűjtemény, mostani alakjában, avval a 37 kifuvott hernyóval vette kezdetét, melyet 1866-ban Anker Rudolf ajándékozott. További fejlődése főleg Pável János állattári preparator buzgalmának és technikai ügyességének köszönhető.

Exotikus lepkéket eleinte, nehány kisebb cserén kívül, leginkább ajándékba kaptunk oly hazánkfiaitól, a kik idegen világrészekben éltek vagy utaztak. Így 1856 - 1868 között dr. Doleschall Lajos Jávából és Amboinából, dr. Duka Tivadar Kelet-Indiából, dr. Nendtvich Károly Észak-Amerikából, Xántus János és Verebélyi Imre Mexikóból és Vidéky László Dél-Amerikából ajándékoztak lepkéket. Az 1888-ik év óta már egyes kisebb vásárlások is történtek.

A legjelentékenyebb volt a gyarapodás 1870-ben. Ekkor általános lepke-gyűjteményünk Xántus János kelet-ázsiai szerzeményeivel egyszerre úgy meggazdagodott és oly kedvező helyzetbe jutott, hogy nagy lépéssel megindulhatott mostani fejlettsége felé.

Ettől az időtől fogva úgy a magyarországi, mint az általános lepke-gyűjtemény fejlődése egyre fokozódó mértékben haladt előre. Míg az előbbinek gyarapításán és tökéletesítésén főleg az állattári osztály személyzete buzgólkodott, addig az általános gyűjtemény részint vásárlás, részint ajándékozás útján gyarapodott. Az ajándékozók közül első helyen említendő Sarkady Károly, a ki 1876-ban 845 pompás braziliai lepkefajt ajándékozott 1780 példányban. Külföldi lepkéket ajándékoztak azonkívül Zichy Mihály festőművész Oroszországból, dr. Machik Gyula Szumatrából, Flesch Aladár konzul Kelet-Indiából, dr. Procopp Jenő Mexikóból, Wachsmann Ferencz Észak-Amerikából és dr. S. Matzumura Japánból. Ugyancsak ajándékba kapta Muzeumunk a Széchenyi Béla gróf és Zichy Jenő gróf ázsiai expeditiói által szerzett lepkéket.

Nagybecsű készletekkel gazdagodott az általános gyűjtemény az utolsó 10 év alatt Új-Guineából Fenichel Sámuel és Biró Lajos gyűjtései révén. A Fenichel által ott gyűjtött lepkék száma 4000 darabra rug; Biró pedig összesen 2926 darabot küldött Új-Guineából és a Bismarck-szigetekről, azonkívül még 173 darabot a maláji archipelagusból. Külföldi lepkéket gyűjtöttek még a Nemzeti Muzeum részére dr. Madarász Gyula Ceylonban, dr. Révész Béla Braziliában, Glaszner Károly Cyprus szigetén és Briceno Gabaldon Venezuelában.

A magyarországi lepke-gyűjtemény újabb időben nem egy érdekes vagy ritka fajt és fajváltozatot köszönhet Aigner Lajos, Bogsch János, Bohatsch Ottó, Cerva Frigyes, dr. Czekelius Dániel, Csiki Ernő, Dahlström Gyula, Gabrielli György, Z. Kiss Endre, Koča György, Kosztka László, Nécsey István, Pisó Kornél, Szontagh Gyula, Thalhammer János, Tomala Nándor, dr. Uhryk Nándor, Ulbrich Ede, Wachsmann Ferenczy, és kivált Wass Béla gróf szívességének, a ki nagy buzgalommal és kitartással végzett erdélyrészi gyűjteséit évről-évre rendelkezésünkre bocsátotta. A Dahlström-féle palaearctikus lepke-gyűjtemény egy részének megvásárlásával főleg hazai gyűjteményünk szintén több érdekes fajváltozattal és eltéréssel gyarapodott.

A hernyógyűjtemény számára újabban Aigner Lajos Cerva Frigyes, és Tomala Nándor részéről érkeztek egyes ajándékok.

A legilletékesebb szakemberek, a kik a Magyar Nemzeti Muzeum lepke-gyűjteményeit eddig látták, általánosan elismerik, hogy azok nemcsak gazdagságuk miatt érdemelnek figyelmet, hanem a lepkék üde állapota és mintaszerű praeparálása által is méltán kitünnek. Tudományos értéküket még inkább emelik a bennük őrzött typikus példányok, melyek a következő szerzőktől származnak: Aigner, Anker, Bohatsch, Dahlström, Esper, Frivaldszky Imre, Frivaldszky János, Fruhstorfer, Herrich-Schäffer, Horváth és Mocsáry, Husz, Ochsenheimer, Rebel, Ribbe, Staudinger, Treitschke és Uhryk.

A M. N. Muzeum Diptera-gyűjteménye.

Irta: *Dr. Kertész Kálmán**.

A muzeumokban, kivétel nélkül, mindig azok a gyűjtemények fejlődnek leginkább, melyeknek szakszerű művelői vannak, míg a többiek csak néha-néha gyarapodnak egy-egy újabb szerzeménynyel.

Az állattári osztálynak ily mostoha gyermeke volt, az említett oknál fogva, a légy-gyűjtemény, mely csak a legújabb időben kezdett gyarapodni.

Nem tartom ugyan valószínűnek, hogy a legyek a mult század 50-es évei előtt egyáltalában nem lettek volna a gyűjteményben képviselve, de erre biztos adatot nem találtam.

A leltárak szerint a legelső Dipterák 1851-ben kerültek Fabó Andor-tól ajándékképen a Nemzeti Muzeumba, számszerint 3 példány. Frivaldszky János, ki e rovarokat szintén figyelmére méltatta, 1853-ban egy nagyobb gyűjteményt ajándékozott Mehádia vidékéről. Valószínűleg ebből az időből valók azok a Loew-féle dél-európai fajok is, melyek leltározva egyáltalán nincsenek.

Dr. Doleschall Lajos hazánkfia, ki Jáva szigetén Dipterákat gyűjtött s azokat irodalmilag is feldolgozta, 1856-ban küldött néhány fajt ajándékba. Ezek a gyűjtemény első typusai.

Frivaldszky János mellett az állattári osztály akkori tisztviselői szintén gyűjtöttek legyeket az ország különböző pontjain, főleg Mocsáry Sándor és Pável János. Vásárlás útján csak néhány, többnyire rosszul conservált exotikus példány került a gyűjteménybe.

Hajós József 1881-ben a Nemzeti Muzeumnak ajándékozta Madarassy László-nak főleg hazai fajokat tartalmazó gyűjteményét, mely úgy faj-, mint példányszámát tekintve, fölülmulta a Muzeum akkori, hasonló gyűjteményét. Különös becse abban rejlik, hogy majdnem az egészet Kowarz Ferdinánd határozta meg, kinek Magyarországon gyűjtött anyagából sok példányt tartalmaz s ezek között olyanokat is, melyeket ő maga írt le s melyek így bátran typusoknak tekinthetők.

* »A M. N. Muzeum multja és jelene« czimű műből.

Exotikus fajokat, bár kevés példányban, ajándékoztak: dr. Duka Tivadar Kelet-Indiából, dr. Nendtvich Károly és dr. Gerster Árpád Észak-Amerikából, Stockinger Ferencz Bombayból, gróf Széchenyi Béla Közép-Ázsiából és Vadona János a föld különböző helyeiről. Xántus János Kelet-Ázsiából küldött legyeket, míg dr. Madarász Gyula 1896-ban Ceylonban gyűjtött néhány fajt.

Nagy lendületet vett a gyűjtemény az 1896-ik évben, mikor a Nemzeti Muzeumhoz kerülve átvettem e rovarrend gondozását. Megkezdtem egy rendszeres gyűjtemény felállítását, egyesítve a Muzeum 7 fiókból álló gyűjteményével a Madarassy-féle és az időközben megszerzett Biró-féle gyűjteményeket s a saját gyűjteményemet, melyet a Muzeumnak ajándékoztam.

Ez időtől kezdve az állattári osztály tisztviselői is, főleg dr. Horváth Géza, Méhely Lajos, Csiki Ernő, Kuthy Dezső, és Pável János több figyelmet fordítottak e rovarokra s hazánk különféle részein gyűjtötték. Kisebb-nagyobb gyűjteményeket ajándékoztak: Anker Rezső, Biró Lajos, báró Bornemissza Tivadar, dr. Daday Jenő, Kohaut Rezső, dr. Madarász Gyula, Mallász József, Török Arthur, gróf Wass Béla és gróf Zichy Jenő.

Az osztály költségadományából is nagyobb bevásárlásokat tehettem s elégnek tartom felemlíteni, hogy 1896 óta az összes gyarapodás 55,848 darabot tett ki. Különös említést érdemel a mintegy 10,000 darabból álló és sok typust tartalmazó Pokorny-féle gyűjtemény megvásárlása.

Külföldi kereskedőktől főleg dél-amerikai és cyprusi igen becses anyagot sikerült szereznünk, míg a Biró Lajos-tól Új-Guineában, Ausztráliában és a maláji archipelagus különböző szigetein gyűjtött anyag a maga nemében páratlan.

A fajok száma még megközelíthetőleg sem állapítható meg, míg a darabszám meghaladja a 60,000-et.

Igen természetes, hogy ennek az óriási anyagnak a feldolgozása még sok évi munkát igényel; de ki merem mondani, hogy kevés muzeum van, melynek a mienkénél nagyobb és becsesebb anyaga volna.

A gyűjtemény kincsei, a typusok, már meglehetős számban foglalnak helyet gyűjteményünkben és pedig a következőktől: Aldrich, Becker, Bezzi, Doleschall, Eaton, Frivaldszky János, Hendel, Johnsohn, Kertész, Kowarz, Lichtwardt, Pleske, Pokorny, Ricardo, Speiser, Strobl és v. d. Wulp-tól.

Magyarország Bostrychidái.

Irta *Csiki Ernő.*

Alábbiakban kulcsot állítottam össze a Magyar Birodalom területén előforduló Bostrychidák meghatározására. Lesne a föld kerekségén élő Bostrychidákat tárgyaló alapvető munkájában [1]), e család képviselőit egészen új szempontokból kezdte vizsgálni, a minek a család új systematikai beosztása és számos új nem felállítása volt a következménye. Lesne munkáját a következőkben már felhasználtam s az egyes fajokat már az újabb nemek alatt tárgyalom.

Kulcs az alcsaládok meghatározására.

1. Az előtor gyengén ívelt, elül fogacskák nélkül, a fej előreáll, felülről teljesen látható (1. ábra) --- --- --- I. **Psoinae.**
— Az előtor erősen domború, púpos, ennélfogva a fejízülés alul van, a fej tehát lefelé áll, felülről nem látható (2. ábra). Az előtor elül fogacskákkal fegyverzett--- --- II. **Bostrychinae.**

1. ábra. *Psoa sanguinea* Giorna és 2. ábra *Bostrychus capucinus* Lim. feje és előtora oldalról nézve. (Lesne).

I. alcsalád: **Psoinae.**

Ezen alcsaládnak, melyre az előreálló, felülről teljesen látható fej jellemző (*Bostrychidae procephalae* Lesne), két nemzetségéből (*Psoini, Polycaonini)* nálunk csak az egyik (*Psoini)* van egy nemmel (*Psoa)* képviselve.

1. nem: **Psoa Herbst.**

1. Fekete, zöld fémfénynyel, szárnyfedője és lábfeje sárgás-vörös vagy sárgás-barna, csápja barna. A ♂ hasa homá-

[1]) Revision des Coléoptères de la famille des Bostrychides (Annales Soc. Ent. France. 1896, p. 95; 1897. p. 319; 1898, p. 438; 1900, p. 473.)

lyos fekete, sűrűn ránczolva-pontozott és ezüstszürke szőrökkel fedett, 5. hasszelvénye félköralakúan kimetszett; elülső lábfejének 1.—2. íze kiszélesedett, alul sűrűn szőrös; az elülső lábfej ízei egyszerűek. Hossza 6—11 $^{m}/_{m}$. — Nálunk nem ritka, a faunakatalogusban közölt termőhelyeihez még a következők járulnak: I. Eger. IV. Forró. VII. Horvátország. X. Bosznia. ... ... **1. viennensis Herbst.**

— Fekete, kék fémfénynyel, szárnyfedője vérvörös, erőteljesebben pontozott, csápja és lába fekete. Hossza 8—11 $^{m}/_{m}$. — Kiesenwetter szerint e faj Magyarországon is előfordul; közelebbi termőhelye ismeretlen. (*dubia* Rossi, *italica* Serv., *Herbsti* Küst.) ... ... **2. sanguinea Giorna.**

II. alcsalád: **Bostrychinae.**

Ezen alcsaládra a lefelé álló, felülről nem látható fej jellemző.

Kulcs a nemzetségek meghatározására.

1. Az elülső csipők harántosak, kissé kiemelkedők. A fejtető sima vagy pontozott, szemercsék vagy hosszanti bordácskák nélkül. A lábfej a lábszárnál rövidebb, második íze nem vagy kissé hosszabb a harmadiknál, az utolsó lábfejíz olyan vagy majdnem olyan hosszú mint a többi együttvéve ... ... **1. Dinoderini.**

— Az elülső csipők emelkedettek, kinyúlók, gömbölyűek vagy kupformák. A fejtető szemcsézett vagy bordázott. A lábfej olyan hosszú vagy hosszabb a lábszárnál, a lábfej második íze sokkal hosszabb a harmadiknál, a végíz rövidebb mint a többi együttvéve. Az előtor erősen domdorú, púpos, elül lemetszett vagy kikanyarított, a szélső fogacskák erőteljesebbek a középsőknél. ... ... **2. Bostrychini.**

1. nemzetség: **Dinoderini.**

Az ide tartozó három a palaearctikus régióban előforduló nemből (*Dinoderus*, *Stephanopachys*, *Rhizopertha*) hazánkban csak egyik fordul elő.

2. nem: **Stephanopachys Waterh.**

Fekete, homályos, csápja és lába szurokbarna, a csápbunkó vöröses, homloka harántul benyomott, feje és előtora sűrűn szemcsézett, szárnyfedője rovátkosan-szemcsézett és ránczolt, a csúcson kerekített. Hossza 4—6 $^{m}/_{m}$. A palaearctikus régión kívül Észak-Amerikában is előfordul. Termőhelyei: I. Budapest. III. Tátrafüred. V. Nagyszeben, Czód, Presba, Nagy-Talmács, Kereszténynyhavas, Brassó. ... ... **1. substriatus Payk.**

2. nemzetség: **Bostrychini.**

1. Felső állkapcsának csúcsa többé-kevésbbé hegyes háromszögű (*Bostrychini*) ... ... 2.

— Felső állkapcsa rövid, csúcsa elül csonkított vagy kerekített (*Sinoxylini*) ... ... **9. Sinoxylon Duft.**

2. Az első hasszelvény kissé kiemelkedő, középső nyúlványa a csipők közé nyomul, de azokat elül nem választja szét. --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- **3. Bostrychus O. F. Müll.**
— Az első hasszelvény középső nyúlványa a csípők közé nyomul és azokat egymástól teljesen elválasztja --- --- --- 3.
3. Az első hasszelvény csípőközötti nyúlványa lemezalakú, elül kiszélesedett és kerekített --- --- --- — --- --- --- --- 4.
— Az első hasszelvény csípőközötti nyúlványa egész hosszában a csúcs felé vékonyul . --- --- --- --- --- --- --- --- 5.
4. A csápbunkóizek mindegyik oldalán két kerek gödröcske van, ezek aranysárga szőrökkel béleltek. Az előtor elülső széle kikanyarított, a hátsó szögletek karéjosak. --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- **4. Lichenophanes Lesne.**
- A csápbunkóizek mindegyik oldalán nem kerek gödröcskék, hanem két hosszukás árkocska van. Az előtor elül szabályosan domború --- --- --- --- --- **5. Schistoceros Lesne.**
5. A csápok bunkóizein nagy elmosódott érzőgödröcskék vannak. Az egész homlok felálló szőrökkel fedett. A ♀♀ szárnyfedője a csúcson mélyen kikanyarított. Az utolsó hasszelvény hátul kétfogú --- --- --- --- --- **6. Xylonites Lesne.**
— A csápok bunkóizein nagy kerek benyomatok vannak. A homlokon a szőrök koszorú alakjában vagy két sorban oldalt állanak A ♀♀ szárnyfedője a csúcson ép --- --- --- 6.
6. A varrat a szárnyfedő lejtős csúcsán domborulattal vagy dudorkával végződik --- --- --- --- --- --- **7. Scobicia Lesne.**
A szárnyfedő varratja a lejtős csúcson egyszerűen kiemelkedett --- --- --- --- --- --- --- --- **8. Enneadesmus Muls.**

3. nem: **Bostrychus O. F. Müll.**

Fekete szárnyfedője és hasa (az első szelvény kivételével) vörös csápbunkója és körme vöröses. Az előtor erősen púpos, közepén benyomott, durván szemcsézett; szárnyfedője erőteljesen ránczolva-pontozott. Feje és előtora szürke, melle barna szőrökkel fedett. Hossza 6—15 m/m. — Gyakori. (*ruber* Fourcr.) --- --- --- --- --- **1. capucinus Linn.**[1]

4. nem: **Lichenophanes Lesne.**

Homályos sötétbarna, csápja és lábfeje vöröses, aranysárga szőrökkel fedett, ezek a szárnyfedőkön foltok- és sorokban elhelyezettek. Előtora elül háromszögletesen kimetszett, az elülső szögletek derékszögűen kiállók, a hátulsó szögletek bordaszerűen kiemelkedők és hegyesen kiállók, felülete elül reszelőszerűen szemcsézett, a bemélyedés körül dudoros. Szárnyfedője ránczolva-pontozott. Hossza 5·5—12·5 m/m. — Európa középső és déli részében él, hazánkban elég ritka. Termőhelyei: I. Budapest. II. Bakony. IV. Varannó. VI. Orsova, Korniaréva. VII. Lipik. (*Dufouri* Latr., *gallicus* Panz.) --- --- --- **1. varius Illig.**

[1]) Három fajváltozata ismeretes, ezek egyik-másika talán nálunk is előfordul: *var. nigriventris* Luc. hasa is fekete vagy barnás, *var. rubriventris* Zouf szárnyfedője fekete, hasa vörös és *var. luctuosus* Oliv. egészen fekete.

5. nem: **Schistoceros Lesne.**

Homályos szurokfekete, alul szürke szőrökkel fedett, felül foltokban aranysárga szőrökkel tarkázott. Az előtor gömbölyűen púpos, kétoldalt egy-egy sűrű fehér szőrökből álló folttal, elül hátrafelé irányult tüskeszerű szemcsékkel; szárnyfedői erőteljesen ránczoltak, a csúcson kissé ferdén lemetszettek. A hímeknél a szárnyfedők csúcsa előtt a kissé kiemelkedő varrat mellett egy-egy befelé irányult erőteljes tüske van, ez nőstényeknél csak tompa dudorka alakjában van jelen. Hossza 5—11 $^{m}/_{m}$. — Előfordul a Bánságban, Dalmácziában és Herczegovinában. (*auritus* E. Friv.) ... **I. bimaculatus Oliv.**

6. nem: **Xylonites Lesne.**

Fekete vagy barna, fénylő, szája, csápja és lábfeje (ritkán lábszára is) sárgás, szürkés szőrökkel fedett. Előtora hosszabb mint széles, elül mindkét oldalon tüskeszerű dudorokkal fegyverzett, közepén benyomott és szemcsézett, hátul egészen sima, nem pontozott, szárnyfedői pontozottak, a csúcson lemetszettek, a varrat kiemelkedő. A hímeknél a szárnyfedők csúcsa nem élesen lemetszett, oldalszélük ennélfogva teljesen kerekített, erőteljesen pontozott, a csak kissé kiemelkedő varrat oldalán sekély benyomattal. A nőstényeknél a szárnyfedők csúcsa ferdén és élesen lemetszett, a varrat itt egyenletesen és tetőszerűen kiemelkedő. Hossza 3·5—5 $^{m}/_{m}$. — Nem ritka; a faunakatalogusban felsorolt termőhelyekhez járulnak még: I. Péczel, Gödöllő. X. Herczegovina. (*sinuatus* Fabr., *aterrimus* Fald.) ... **I. retusus Oliv.**

7. nem: **Scobicia Lesne.**

Fekete vagy barnás, fénylő, szája, a fej töve és előtora sárgásvörös, a szárnyfedők töve, csápja és lába sárga. Homloka barázdált, hosszú előálló szőrökkel fedett, előtora elül szemcsézett, hátul sima, nem pontozott; szárnyfedői rovátkosan, hátul szabálytalanul és mélyebben pontozottak, a csúcson ferdén lemetszettek, a varrat a lejtős csúcs közepén erőteljesen, a lejtő széle oldalt kissé kiemelkedő. Hossza 2·3—4·3 mm. — Ritka; termőhelyei: VI. Orsova, Herkulesfürdő. (*pustulata* Kiesw., Schilsky nec Fabr., *foveicollis* Allard). ... **I. Chevrieri Villa.**

8. nem: **Enneadesmus Muls.**

Fekete vagy feketésbarna, fénylő, szája, előtora, a szárnyfedők töve és lába részben sárgásvörös, homlokán hosszú szőrökkel. Előtora szélesebb mint hosszú, két oldalt

elül erőteljes fogszerű dudorkákkal, hátul sima, fénylő, igen finoman pontozott; szárnyfedői rovátkosan pontozottak, hátul ferdén lemetszettek, a lejtős csúcs közepén a varratból egy hosszú, hegyes tüske emelkedik ki, a lejtő oldalszéle egy hosszú fölfelé görbült tüskével végződik. Hossza 2—3·5 mm. — Mediterrán faj, mely a magyar tengerparton is észleltetett, közelebbi termőhelye azonban ismeretlen. ... 1. **trispinosus Oliv.**

9. nem: **Sinoxylon Duft.**

(*Trypocladus* Guér., *Apatodes* Blackb.)

1. A csápbunkó sárga, aranysárga szőrökkel fedett. Szárnyfedőinek csúcsán, a lejtő közepén fénylő hegyes, kúpforma tüskével, a lejtő szélén, a tüskétől egyenes irányban fel- és oldalfelé, egy-egy kerek dudorkával. Hossza 3·5—5·5 m/m. — Termőhelyei: II. Zala-Tapolcza. IX. Zara. X. Herczegovina. (*chalcographum* Panz., *bidens* Fabr.) ... 1. **sexdentatum Oliv.**

— A csápbunkó fekete. Szárnyfedőinek csúcsán a lejtő közepén egy hosszú, pontozott és kifelé hajló tüskével, a lejtő szélén három hosszúkás, összenyomott, léczszerű dudorral. Hossza 5—8 m/m. — Közönséges; a faunakatalogusban felsoroltakhoz még a következő termőhelyek járulnak: V. Szent-Erzsébet. VI. Mehádia. (*bispinosum* Oliv.) ... 2. **perforans Schrank.**

Különfélék.

A Malpighi-edények élettani működéséről tartott Dr. Gorka Sándor előadást a k. m. Természettudományi társulat állattani szakosztályának 1902. nov. 7-iki ülésén. Előadásában részletesen beszámolt ez irányban tett élet-vegytani vizsgálatairól, melyek eredményei nyilvánvalóvá teszik, hogy a rovarok Malpighi-edényei nem tisztán kiválasztó szervek, mert sejtjeik az emésztésnél is a szénhydrátok áthasonításával játszanak activ szerepet. Az eddigi összes adatok a mellett szólnak, hogy ezek élettani működése a gyűrűs-férgek (Annulata) chlorogén sejtjeivel és az Amphioxus májával egyeznek meg. Utána Dr. Kertész Kálmán a Ceria légynemnek délamerikai fajait mutatta be a M. N. Muzeum gyűjteményéből, a melyben az eddig ismert 8 faj közül 4 van meg, de van ezenkívül 9 új faj is, melyeket előadó legközelebb le fog írni. — A decz. 5-iki ülésen A. Aigner Lajos tartott emlékbeszédet *Nécsey István* fölött, annak több műveinek bemutatása mellett. Majd Dr. Horváth Géza ecsetelte a M. N. Muzeum állattani osztályának fejlődését s azt a viszonyt, mely a Muzeum és a K. m. Természettudományi Társulat közt mindeddig fennállt.

Végül Csiki Ernő bemutatta »Magyarország Mollusca-faunájának« katalogusát, melyet a »Magyar Birodalom állatvilága« számára összeállított.

Nagyobb szenderek tenyésztésénél egy külföldi lepkész következőleg járt el. Egy 600 m/m hosszú, 260 m/m széles és 320 m/m magas ládát hosszában élére állított fel, úgy hogy fedele kifelé állt. A fedélbe 320 m/m hosszú és 240 m/m magas lyukat vágott és fölül is, alul is léczet tett, melyek segítségével két üveg lemezt (180×240 m/m) lehetett jobbról és balról tologatni. Azután a láda hátulsó falára és fedelére egy-egy léczet szegezett s ezekre két üveglemezt fektetett. Ezekre helyezte a kikelő hernyóknak szánt befőttes üvegeket, melyeknek felső széle azonban legfeljebb 5 m/m-nyire maradjon távol a felső faltól. A láda fedele csak nehány szeggel lazán megerősitendő, hogy könnyen elvehető legyen, ha az üvegeket etetés vagy tisztogatás végett ki kell venni. Immár a láda aljára edény helyezendő el olajjal és egy úszó éjjeli mécscsel (két mécs túlságos meleget fejleszt). A folytonos légváltozás kedvéért és hogy a mécs mindig friss levegővel látassék el, a mécscsel csaknem egyenlő magasságban oldalt és a felső falban nehány 10 m/m átmérőjű lyuk fúrandó; ezáltal alulról mindig jön friss levegő, míg a megmelegedett s az olaj elégetése által elromlott levegő fölül kiszabadul. Az ebben a „melegházban“ uralkodó melegség az üvegekben levő levegővel közvetítve közöltetik, a mennyiben azok kívülről melegednek s igy a levegőt is megmelegítik. A felső falban levő lyukak egyikén át leeresztendő egy hőmérő, de úgy, hogy az egyik üvegbe beleérjen. Ily formán lehetséges, a melegséget az elől levő tolható üveglemezek útján pontosan szabályoznunk, az által, hogy a lemezeket vagy egészen összetoljuk, vagy a széthúzásuk által keletkező hézagot szükebbre vagy tagabbra igazitjuk. Az üveg lemezeken át egyébiránt szemmel tarthatjuk az egész ládát és tenyésztést, úgy hogyha abban rendetlenséget látunk, azonnal közbelépheténk. A hézag az üvegek és a láda felső fala közt azért ne legyen 5 m/m-nél több, hogy a romlott levegőnek az üvegekbe jutása lehetőleg gátoltassék. Az olaj fogyasztása hetenkint k. b. 50 fillér költséget okozott. Megjegyzendő még, hogy állandó 28—30° C. meleg a nagy szendereknek petéből való tenyésztését igen elősegítette és gyorsította.

Kövesült rovarok előfordulnak mindennemű kőzetben, leginkább azonban borostyánkőben. Ez utóbbiak úgy keletkeztek, hogy az őskori fenyők gyantája (melyből a borostyánkő képződött) lecsurgásában az alant levő rovarokat körülzárta s azokkal együtt megkövesült. Kövületek találhatók a föld következő rétegeiben:

1. *A föld őskora. Azói kor.* Kövületek nélkül.

2. *A föld ókora. Palaeozói kor.* (Cambrium, Silur, Devon, szén, Perm). A kövületek igen idegenszerűek, rokonaik többnyire kihaltak: A rovarok első nyoma: *Orthoptera.*

3. *A föld középkora. Mesozói kor.* (Trias, Jura, kréta). Az állatok, bár a mostaniakhoz hasonlók, de még mindig idegenszerűek: *Hymenoptera, Rynchota.*

4. *A föld új kora. Tertiär-kor.* (Ótertiär, újtertiär.) Az állatvilág azonos a maival: *Hymenoptera, Lepidoptera, Diptera, Coleoptera, Rhynchota, Orthoptera.*

5. *A föld legújabb kora.* (Diluvium, Allavium). Borostyánkőben: *Hymenoptera, Lepidoptera, Diptera, Coleoptera, Rhynchota, Orthoptera*

A most élő, körülbelül egy millióra becsült rovarfajokkal szemben áll mintegy 2000 kövesült rovarfaj, még pedig: *Hymenoptera*: a Jurában ritka és még kétes; gyakoribb, kivált a Formicoma-csoport, a tertiärben és borostyánban; *Lepidoptera*: a kövületek ritkák, az állatok gyöngesége folytán; a tertiärből azonban fenmaradt nehány szenderféle és borostyánban nehány kisebb alak; *Diptera*: a tertiärben számos szépen megmaradt alak, kivált Tipulariae; a borostyánban talált m. e. 800 faj közül 656 már biztosan meg van határozva; *Coleoptera*: mintegy 1000 faj ismeretes, kezdve a szénkorszaktól, de gyakoribb a tartiärben és borostyánban; *Neuroptera*: kivált borostyánban maradt fenn; *Rhynchota*: már a Jurában található, de különösen gyakran a tertiärben és borostyánban; *Orthoptera*: már a szénkorszakban megvan, még pedig a többi rovarhoz képest, túlnyomó számban; gyakorí a tertiärben és borostyánban is, és nem hiányzik a lithographiai palában sem.

Cossus balcanica Ld., melyről dr. Rebel H. nyomán emlitettük (R. L. IX. 38. l.), hogy annak egy példányát Sarajevóban figyelték meg, nem az: utólag kiderült, hogy az illető példány nem más, mint a *Cossus terebra* különösen nagy példánya.

A Rovartani Lapok Szerkesztő-bizottságának egyik tagja, Dr. Horváth Géza, e folyóirat alapítója és megindítója, újévvel kilép és pedig azon oknál fogva, mert átveszi a muzeumi Természetrajzi Füzetek szerkesztését. Helyébe sikerült Mocsáry Sándort, ama Füzetek előbbi szerkesztőjét és Biró Lajost, az uj-guineai kutatót s a Rovartani Lapok-nak régebben szerkesztőjét megnyernünk. *A szerk.*

Irodalom.

Hendel, Friedrich, Revision der paläarktischen Sciomyziden. (Abh. d. k. k. zool. bot. Ges. Wien, Bd. II. Heft. 1. 1902. pag. 94. 1 Taf.

Rendkívüli szorgalommal összeállított munka, melyben a Sciomyzidák ismeretére igen sok új dolgot találunk. A morphologia, melynek alapján a Tetanoceridák mint a Sciomyzidák legközelebbi rokonai tárgyaltatnak, a munkának egyik legkiemelkedőbb része. A fajleírások igen pontosak s a mellékelt tábla sokban hozzájárul a szöveg megértéséhez. Magyarországból több faj van felsorolva s mint újak a következők vannak leírva: *Sciomyza appendiculata, sordidata, Bezzii; Dichrochira* n. gen. *pectorosa; Ditaenia* n. gen. *Lichtwardti.* *Dr. Kertész Kálmán.*

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. *A. Bedő*, *L. Biró*, Dr. *C. Chyzer*, Dr *G. Entz* und *A. Mocsáry*

redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest IV., Molnár-utcza 24.

1903. Jannar. X. Band Heft 1.

S. **L. v. Aigner-Abafi**: **Denkrede auf Stefan Nécsey**, diesen tüchtigen Lepidopterologen und hochbegabten Maler, der geb. am 12 Februar 1870 in München und Paris Malerstudien machte. Heimgekehrt versuchte er sich im Genre, in der Landschafts- und Thiermalerei, besonders im Malen von Lepidopteren, worin er eine ganz ausserordentliche Vollendung erreichte. Dem verdankte er es, das der berühmte Ornithologe O. Herman sich seiner warm annahm und es durchsetzte, dass ihm die Illustration des grossen Vogelverkes von St. Chernel übertragen wurde. Manche seiner Bilder in »Aquila« und in Naumann's grossem Werke machten ihn auch im Auslande bekannt. Ausserdem illustrirte er einige Bände des grossen Reisewerkes des Grafen E. Zichy, den Katalog der ethnographischen Sammlung von L. Biró in Neu-Guinea u. A. m. Die Krone seiner Schöpfungen aber sind die Sehmetterlingsbilder; auf 156 Blättern hat er über 1000 Lepidopteren in geradezu mustergiltiger Weise in Aquarell gemalt. Ende 1901 begab er sich nach München, um einige grössere Compositionen auszuführen; allein eine unglückliche Liebe führte ihn zu dem Entschluss, Hand an sich zu legen. Am 26. März 1902 ist er verschieden.

S. **10. Dr. G. Horváth**: **Die Lepidopteren-Sammlung des Ung. National-Museums** umfasst 60.000 Exemplare und besteht aus: 1. der ungarischen Sammlung mit 1361 Macroarten (die Microlepidopteren sind noch ungeordnet), nebst einer beträchtlichen Sammlung von Raupen und Puppen; 2. der Treitschke'schen classischen Sammlung (2582 Arten), welche in demselben Zustand conservirt wird, wie sie 1843 angekauft worden war. Eine andere classische Sammlung, die von Ochsenheimer (1351 Arten, 1823 erworben), ist leider bei der Überschwemmung 1838 fast gänzlich zu Grunde gegangen. 3. Die Allgemeine Sammlung zählt ca 20.000 Exemplare; die Rhopaloceren (2960 Arten) sind vollständig geordnet, die Sphinigiden und Bombyciden zum grössten Theil. Wichtige Bestandtheile dieser Collection bildet die Sammlung von E. Frivaldszky (3189 Palaearcten- und 588 Exoten-Arten), die Sammlungen von S. Fenichel und L. Biró (Neu-Guinea), Dr. J. Madarász (Ceylon), J. Xántus, Dr. L. Doleschall, Dr. Th. Duka (Asien), E. Verebélyi, L. Vidéki, Dr. E. Procopp (Amerika) u. A., sowie die Schenkungen vieler Anderer, darunter zahlreiche Typen.

S. 14. **Dr. K. Kertész: Die Dipteren-Sammlung des Ungar. National-Museums** zählt 60.000 Exemplare, darunter die Sammlung von L. Madarassy, L. Biró, Dr. K. Kertész, E. Pokorny und Spenden von verschiedenen Sammlern. Zahlreiche Typen zieren auch diese Sammlung.

S. 16. **E. Csiki: Die Bostrychiden Ungarns.** Verfasser bietet eine Bestimmungstabelle der in den Ländern der ungarischen Krone vorkommenden Bostrychiden. Es werden bei den einzelnen Arten nur die wichtigsten Charaktere aufgeführt. Von Fundorten wurden nur die in der Fauna Regni Hungariae nicht aufgezählten genannt.

Kleinere Mittheilungen.

S. 20. *Über die physiologische Function der Malpighi'schen Gefässe* hielt Dr. A. *Gorka* in der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft zu Budapest (7. Nov. 1902.) einen Vortrag, nachweisend, dass die Malpighischen Gefässe der Insekten, nicht rein Ausscheideorgane seien, weil ihre Zellen auch bei der Verdauung durch die Transmutation der Kohlenhydrate eine active Rolle spielen. Die bisherigen Untersuchungen sprechen dafür, dass die physiologische Function derselben mit den Chlorogenzellen der Annulata und der Leber von Amphioxus übereinstimmen. — Sodann legte Dr. K. Kertész die südamerikanischen Arten der Dipterengattung Ceria aus der Sammlung des Ung. National-Museums vor, in welcher von den bisher bekannten 8 Arten 4 vorhanden sind, sowie ausserdem 9 neue Arten, welche der Vortragende demnächst beschreiben wird. — In der Sitzung vom 5. Dec. hielt L. v. Aigner-Abafi eine Denkrede über St. Nécsey. — Sodann schilderte Dr. G. Horváth die Entwickelung der zoologischen Abtheilung das Ungar. National-Museums, sowie das freundschaftliche Verhältniss derselben zu der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft. - Schliesslich legte E. Csiki den Katalog der Mollusken-Fauna Ungarns vor, welchen er für die Fauna Regni Hungariae angefertigt hat.

S. 22. **Aus dem Redactions Comité der „Rovartani Lapok"** ist Dr. G. Horváth, der Begründer dieser Zeitschrift mit Neujahr ausgetreten, weil er die Redaction der vom Ung. National-Museum herausgegebenen „Természetrajzi Füzetek" übernimmt. Dafür ist der bisherige Redacteur der letzteren, A. Mocsáry, sowie der berühmte Neu-Guinea-Forscher L. Biró, der vormalige Redacteur der „Rovartani Lapok" in das Comité eingetreten.

Literatur.

S. 22. F. Hendel's Publication besprochen von Dr. K. Kertész.

XXII. számu legujabb és több ezer

COLEOPTERA FAJT

tartalmazó árjegyzékem megjelent, s azt kivánatra postán ingyen elküldöm.

Tavarnok u. p. N.-Tapolcsány. *Kelecsényi Károly.*

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégibb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magángyűjtőknek, iskoláknak, gazdászoknak és erdészekuek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közönséges és legritkább fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állitok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök.

Német-Bogsán. (Krassó-Szörénymegye.)

Merkl Ede.

Magyarország madarai. *A hazai madárvilág megismerésének vezérfonala.* Irta: Dr. Madarász Gyula. Ezen munkából megjelent az 1—7. füzet: az *első füzet* a szisztematikai részszel kezdődik s az *Énekl*ők rendjének négy családját, ugymint: a *varju-, sárga-rigó-, seregély-* és *pinty-féléket*; a *második füzet a pacsirta-, billegetö-* és *poszátaféléket*; a harmadik a *vizirigó-, ökörszem- és rigóféléket*; a negyedik pedig a *pipökecz.nege-, küllő-, famászó-, gébics-, selyemfark-, fecske- és légykapófélé*ke az ötödik a *rikácsolókat, kakuk-, harkály-* és *bagoly*-féléket, a 6. a *ragadozókat* a 7., mely most jelent meg, az *evezölábúakat* és *lúdalakúaka* tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és szines táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgymutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ára 1—1 füzetnek 3 kor, az egész munkának 20 korona. Az előfizetési pénzek a Magyar Nemzeti Muzeum Igazgatóságához vagy a *Kovartani Lapok* szerkesztőségéhez czimzendők.

CATALOG

DER

Lepidopteren des palaearctischen Faunengebietes.

Von

Dr. O. Staudinger und Dr. H. Rebel.

2 Theile in einen Band gebunden.

Preis 20 Kronen

Szerkesztőségünk útján is megrendelhető.

Entomologiai művek.

Általános. *A Magyar Birodalom Állatvilága.* (Fauna Regni Hungariae). III. kötet. Arthropoda. Kiadja a k. m. Természettudományi Társulat. Ára 35 kor., társulati tagoknak 20 kor. — *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kitömesére s eltartására, és csontvázak készitésére, ábrákkal 1 kor 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. — *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjuság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lendl A.* Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer*, Praxis der Insektenkunde. 3 kor. — *Kolbe*, Einführung in die Kenntniss der Insekten 17 kor.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill Adatok Magyarország fürkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk fémdarazsainak magánrajza 40 kor.

Lepidoptera. *Bein K.* A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *A. Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *Aigner-Pável-Uhryk*, Magyarország lepkéinek jegyzéke 5 kor. — *Berge*, Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor 20 fill. — *Hofmann*, Die Gross- Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Calwer*, Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz*, Fauna Transsylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.*, Adatok a hazai félröpűek ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. 3 színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriopoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K.* és *Kulczynski L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman O.*, Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — Dr. *Lendl A.* A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: Dr. *Daday J.* A Magyarországban eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipusfajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor

---

Catalogus Endomychidarum.

Conscripsit

Ernestus Csiki.

A Musaeo Nationali Hungarico editus. Budapestini 1901.

Ára 3 korona.

E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők.

Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Szerecsen-u 6.
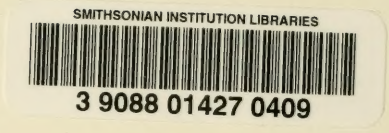
Kot. 10 fuzet 1
1903: jan.